

Mục tiêu

Sau khi học xong chủ đề này, học sinh sẽ:

- Kể được tên các nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi qua các thời kì lịch sử và trình bày được những nét cơ bản về cuộc đời, sự nghiệp của một số nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi.
- Nhận xét được những công lao, đóng góp của các nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi đối với sự nghiệp đấu tranh giải phóng dân tộc, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc nói chung và tỉnh Quảng Ngãi nói riêng.
- Có thái độ trân trọng đối với những đóng góp của các nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi; từ đó có ý thức học tập, rèn luyện để kế thừa và phát huy truyền thống tốt đẹp của những bậc tiền nhân.

MỞ ĐẦU

Tỉnh Quảng Ngãi là vùng đất địa linh, nhân kiệt – nơi sinh ra rất nhiều nhân vật lịch sử nổi tiếng. Đó là những con người kiệt xuất, có cống hiến lớn lao đối với đất nước nói chung và tỉnh Quảng Ngãi nói riêng. Họ đã được lịch sử dân tộc, lịch sử địa phương ghi nhận và đánh giá cao.

Tìm hiểu về nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi sẽ giúp cho thế hệ trẻ tri ân công lao to lớn của các bậc tiền nhân, biết tự hào về truyền thống của cha ông, đồng thời có ý thức học tập, noi gương nhằm kế tục, phát triển hơn nữa cho quê hương và đất nước.

Em hãy kể tên những nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi được đặt tên cho các ngôi trường, đường phố. Theo em, việc đặt tên như vậy có ý nghĩa gì?

1. Khái quát chung về nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi

a) Khái niệm nhân vật lịch sử tiêu biểu

Nhân vật lịch sử là “người có một vai trò nhất định trong một sự kiện lịch sử, trong một thời kì lịch sử...” (GS. Phan Ngọc Liên chủ biên – *Từ điển thuật ngữ lịch sử phổ thông* – NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, tr.301). Theo đó, nhân vật lịch sử tiêu biểu là những người từng tham gia một hay một số lĩnh vực liên quan đến quá trình diễn tiến của lịch sử và có tầm ảnh hưởng trong một bối cảnh lịch sử – xã hội nhất định.

Nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi là những người sinh ra, lớn lên và có những cống hiến nổi bật cho quê hương; hoặc là những người sinh ra ở các địa phương khác nhưng có những đóng góp đáng kể cho tỉnh Quảng Ngãi; đặc biệt là những người vốn quê quán ở Quảng Ngãi nhưng có hoạt động ở nhiều địa phương trong nước, có công trạng to lớn trong việc gánh vác trọng trách quốc gia.

Nêu các tiêu chí để xác định nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi.

b) Khái quát về nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi

Từ rất sớm, vùng đất Quảng Ngãi đã xuất hiện nhiều bậc hiền tài, có công lớn trong việc xây dựng và phát triển quê hương, đất nước.

Khoảng giữa thế kỉ XVI đến nửa đầu thế kỉ XVII, Bùi Tá Hán và Trần Cẩm là những người đến từ địa phương khác nhưng có công lớn trong việc khai phá đất đai, quy dân lập làng, phát triển kinh tế và ổn định vùng đất Quảng Ngãi.

Trong nửa cuối thế kỉ XVIII, đông đảo người dân Quảng Ngãi đã tham gia phong trào Tây Sơn. Trong số đó, có nhiều người đã trở thành trụ cột của phong trào này, như: Trương Đăng Đò,...

Trong những năm đầu chống thực dân Pháp, nhiều người con của quê hương Quảng Ngãi đã kiên cường đứng lên chống quân xâm lược, như: Trần thủ thành Gia Định Võ Duy Ninh, Bình Tây Đại Nguyên soái Trương Định,...

Sau ngày kinh đô Huế thất thủ (1885), Quảng Ngãi là nơi hưởng ứng phong trào Cần vương chống Pháp đầu tiên ở Nam Trung Kỳ dưới sự lãnh đạo của Lê Trung Đình, Nguyễn Tự Tân,...

Đến đầu thế kỉ XX, Quảng Ngãi ghi dấu vào lịch sử Việt Nam bằng những hoạt động tích cực của tổ chức Duy Tân hội, Việt Nam Quang phục hội với vai trò lãnh đạo của các chí sĩ yêu nước, như: Nguyễn Bá Loan, Lê Tự Khiết (Lê Khiết), Nguyễn Thụy,...

Lê Trung Đình (1857 - 1885)

Lê Khiết (1857 - 1908)

Hình 1.1. Chân dung những nhân vật lịch sử tiêu biểu trong phong trào yêu nước cuối thế kỉ XIX – đầu thế kỉ XX ở tỉnh Quảng Ngãi

Trong thời kì vận động thành lập Đảng bộ tỉnh (1925 - 1929), ở Quảng Ngãi xuất hiện nhiều chí sĩ yêu nước và thanh niên trí thức tiên bộ, như: Trần Kỳ Phong, Phạm Văn Đồng, Nguyễn Nghiêm,... Họ đã tiếp thu, truyền bá chủ nghĩa Mác - Lênin cho quần chúng nhân dân trong tỉnh và thành lập Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên tỉnh.

Trải qua hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1945 - 1954) và đế quốc Mỹ (1954 - 1975), Quảng Ngãi có nhiều tấm gương anh hùng hi sinh vì nước, nhiều nhà lãnh đạo kiệt xuất, nhiều vị tướng lĩnh tài ba thao lược, như: Phạm Văn Đồng, Phạm Kiệt,...

Hình 1.2. Trần Kỳ Phong (1872 - 1941)

Từ năm 1975 đến nay, nhân dân tỉnh Quảng Ngãi bước vào thời kì xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Trong thời kì này, trên địa bàn tỉnh tiếp tục xuất hiện nhiều nhân vật tiêu biểu đã có những đóng góp to lớn cho sự phát triển của quê hương, đất nước trên nhiều lĩnh vực, như Anh hùng Lao động Hồ Giáo,...

1. Nơi em đang sinh sống, học tập có những nhân vật lịch sử tiêu biểu nào của tỉnh Quảng Ngãi được đặt tên cho trường học, đường phố, xã, phường, quảng trường?
2. Ngoài những nhân vật lịch sử tiêu biểu đã nêu ở trên, em hãy kể thêm các nhân vật lịch sử tiêu biểu khác của tỉnh Quảng Ngãi qua các thời kì lịch sử.

2. Một số nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi

a) Trương Định (1820 – 1864)

Trương Định sinh năm 1820, tại làng Tư Cung (nay là xã Tịnh Khê, thành phố Quảng Ngãi). Ông theo cha vào Nam từ nhỏ. Năm 1850, hưởng ứng chính sách khai hoang của triều đình nhà Nguyễn, Trương Định đứng ra chiêu mộ dân nghèo khai hoang, lập ấp.

Năm 1859, khi Pháp đưa quân đánh chiếm thành Gia Định, Trương Định đã tập hợp nghĩa binh phối hợp cùng quân đội triều đình chiến đấu và được triều đình phong chức Phó Lãnh binh.

Tháng 2/1861, ông đưa quân về hoạt động ở Tân Hoà (Gò Công), quyết tâm chiến đấu lâu dài. Sau Hoà ước Nhâm Tuất (1862), triều đình nhà Nguyễn thăng cho Trương Định chức Lãnh binh và bắt phải đi nhậm chức ở nơi khác, nhưng được sự ủng hộ của nhân dân, ông chống lệnh triều đình, quyết tâm ở lại kháng chiến. Nhân dân đã suy tôn ông làm “Bình Tây Đại Nguyên soái”.

Ngày 20/8/1864, quân Pháp bất ngờ tập kích vào căn cứ nghĩa quân ở Tân Phước. Trong lúc cùng nghĩa quân chống trả quyết liệt với giặc, ông bị thương nặng và đã rút gươm tự sát để bảo toàn khí tiết.

Hình 1.3. Trương Định (1820 – 1864)

Hình 1.4. Mộ và đền thờ Trương Định ở thị xã Gò Công (Tiền Giang)

Hình 1.5. Đền thờ Trương Định ở thành phố Quảng Ngãi

1. Em có suy nghĩ gì về hành động của Trương Định sau Hoà ước Nhâm Tuất (1862)?
2. Vì sao Trương Định là người Quảng Ngãi nhưng lại được nhân dân các tỉnh Nam Bộ tôn vinh?

b) Phạm Văn Đồng (1906 – 2000)

Phạm Văn Đồng (bí danh là Tô) sinh ngày 1/3/1906, tại làng Thi Phổ Nhất (nay thuộc xã Đức Tân, huyện Mộ Đức, tỉnh Quảng Ngãi). Năm 1926, ông sang Quảng Châu (Trung Quốc) dự lớp huấn luyện do Nguyễn Ái Quốc tổ chức và được kết nạp vào Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên.

Tháng 7/1929, ông vào Sài Gòn hoạt động cách mạng và bị thực dân Pháp bắt, kết án 10 năm tù, đày đi Côn Đảo. Đến tháng 7/1936, ông được trả tự do và ra Hà Nội tham gia hoạt động cách mạng.

Sau khi Cách mạng tháng Tám năm 1945 thành công, ông giữ chức Bộ trưởng Bộ Tài chính trong Chính phủ lâm thời nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà. Tháng 5/1946, ông đảm nhận nhiệm vụ Trưởng phái đoàn Chính phủ nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà đàm phán với Chính phủ Pháp tại Hội nghị Phôngtennôblô.

Trước ngày kháng chiến toàn quốc (19/12/1946), Phạm Văn Đồng được cử vào Quảng Ngãi làm đại diện Trung ương Đảng và Chính phủ tại Nam Trung Bộ, trực tiếp lãnh đạo cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp ở đây.

Từ tháng 8/1949 đến năm 1954, ông lần lượt đảm nhiệm những cương vị trọng yếu trong bộ máy lãnh đạo của Đảng và Nhà nước: Phó Thủ tướng Chính phủ, Phó Chủ tịch Hội đồng Quốc phòng, Phó Thủ tướng kiêm Bộ trưởng Bộ Ngoại giao, Trưởng ban Đối ngoại của Trung ương Đảng.

Từ năm 1955 đến năm 1976, ông giữ cương vị Thủ tướng Chính phủ nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà. Từ năm 1976 đến hết năm 1986, ông giữ cương vị Thủ tướng Chính phủ nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Như vậy, từ năm 1955 đến 1986 (31 năm) ông liên tục giữ cương vị Thủ tướng Chính phủ. Từ Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ III (1960) đến lần thứ V (1982), ông được bầu vào Ban Chấp hành Trung ương Đảng và Bộ Chính trị. Từ Đại hội VI đến Đại hội VIII của Đảng, ông được cử làm Cố vấn Ban Chấp hành Trung ương Đảng. Về mặt Nhà nước, ông là đại biểu Quốc hội liên tục từ khoá I đến khoá VII. Ngày 29/4/2000, ông từ trần tại Hà Nội.

Hình 1.6. Ngôi nhà cổ Thủ tướng Phạm Văn Đồng đã từng sinh sống ở quê nhà xã Đức Tân, huyện Mộ Đức

○ Một trong những cán bộ tiến bộ, được Bác Hồ trực tiếp giáo dục và rèn luyện, trở thành người học trò xuất sắc, một cộng sự gần gũi và thân thiết của Bác Hồ.

○ Một trong những nhà lãnh đạo chủ chốt tham gia vào việc hoạch định đường lối, chính sách đối ngoại của Đảng và Nhà nước trong những năm lãnh đạo cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước và xây dựng, bảo vệ Tổ quốc.

○ Nhà ngoại giao tài năng, có uy tín lớn trên thế giới; Trưởng đoàn Việt Nam tham dự nhiều Hội nghị quốc tế, giải quyết những vấn đề không chỉ của Việt Nam mà còn liên quan đến nhiều nước, nhiều phong trào ở khu vực và quốc tế: Hội nghị Phôngtenôblô (1946), Hội nghị Giơnevơ (1954), Hội nghị các nước Á-Phi họp ở Bandung, Indonesia (1955), các Hội nghị cấp cao của Phong trào không liên kết...

**115 NĂM NGÀY SINH THỦ TƯỚNG
PHẠM VĂN ĐỒNG**
(1/3/1906 - 1/3/2021)

○ Nhà lãnh đạo kinh tế giàu kinh nghiệm, đã có nhiều chủ trương sáng suốt giải quyết những vấn đề khó khăn của tài chính quốc gia trong 2 cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ, cũng như tư tưởng đổi mới cơ chế quản lý kinh tế sau này.

○ Nhà văn hoá lớn của dân tộc, luôn quan tâm sâu sắc đến văn hoá và sự nghiệp giáo dục đào tạo. Những quan điểm của ông về văn hoá và giáo dục là sự tiếp nối mang tính sáng tạo của tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hoá, về đào tạo, bồi dưỡng thế hệ trẻ "vừa hồng, vừa chuyên" theo Di chúc của Bác Hồ.

NHÀ CHÍNH TRỊ, NHÀ VĂN HOÁ LỚN CỦA ĐẢNG VÀ DÂN TỘC

Hình 1.7. Những đóng góp của cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng
(Nguồn: Nhân vật và sự kiện – Thông tấn xã Việt Nam)

1. Hiện nay, ở tỉnh Quảng Ngãi có những công trình nào mang tên cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng?
2. Em hãy nêu những đóng góp của cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng cho đất nước.
3. Noi gương cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng, thế hệ trẻ tỉnh Quảng Ngãi hiện nay cần phải làm gì để góp phần xây dựng quê hương, đất nước ngày càng phát triển giàu mạnh?

c) Phạm Kiệt (1910 – 1975)

Phạm Kiệt (tức là Phạm Quang Khanh), sinh ngày 10/1/1910 tại xã Tịnh Minh, huyện Sơn Tịnh, tỉnh Quảng Ngãi. Từ lúc 15 tuổi, ông đã tham gia đấu tranh chống thực dân Pháp và tay sai.

Năm 1928, Phạm Kiệt tham gia thành lập Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên ở huyện Sơn Tịnh. Ngày 17/1/1931, ông được kết nạp vào Đảng.

Tháng 6/1931, ông bị địch bắt và giam giữ tại nhiều nhà lao. Cuối năm 1943, thực dân Pháp chuyển ông về Căng an trí Ba Tơ. Tại đây, ông cùng các chiến sĩ cách mạng đã liên kết với bên ngoài khôi phục lại tổ chức Đảng và lập ra "Ủy ban vận động cách mạng" để lãnh đạo phong trào cách mạng.

Tối ngày 10, rạng sáng 11/3/1945, với vai trò là Đội trưởng của Ban lãnh đạo khởi nghĩa Ba Tơ, ông trực tiếp chỉ huy đồng bào các dân tộc anh em ở Ba Tơ đánh chiếm đồn Ba Tơ, thành lập chính quyền cách mạng ở địa phương. Khởi nghĩa Ba Tơ thành công, ông được cử làm Đội trưởng Đội du kích Ba Tơ.

Sau Cách mạng tháng Tám năm 1945, Phạm Kiệt làm Chủ tịch Ủy ban quân chính Nam phần Trung Bộ. Cuối năm 1949, Phạm Kiệt được Trung ương điều động ra Việt Bắc, và sau đó trực tiếp tham gia các chiến dịch Biên giới, Hoà Bình. Trong chiến dịch Điện Biên Phủ năm 1954, sau khi được cử đi thị sát chiến trường, ông đã mạnh dạn đề nghị Đại tướng Võ Nguyên Giáp xem xét lại kế hoạch "Đánh nhanh, thắng nhanh". Ý kiến đề xuất của Phạm Kiệt góp phần để Tổng Tư lệnh Võ Nguyên Giáp đề xuất với Đảng uỷ quyết định thay đổi phương châm tác chiến từ "Đánh nhanh, thắng nhanh" sang "Đánh chắc, thắng chắc", nhằm bảo đảm cho quân, dân ta chắc thắng ở chiến dịch Điện Biên Phủ.

Trong thời kì 1954 – 1975, Phạm Kiệt giữ chức Thứ trưởng Bộ Công an và nhận nhiệm vụ Tư lệnh kiêm Chính uỷ lực lượng Công an nhân dân vũ trang (nay là Bộ đội Biên phòng). Ngày 23/11/1975, ông từ trần tại Hà Nội.

Hình 1.8. Chân dung Phạm Kiệt (1910 – 1975)

1. Em có suy nghĩ gì về ý kiến của Phạm Kiệt khi đề nghị Đại tướng Võ Nguyên Giáp xem xét lại kế hoạch "Đánh nhanh, thắng nhanh" trong chiến dịch Điện Biên Phủ năm 1954?
2. Sau khi tìm hiểu về cuộc đời và sự nghiệp của Trung tướng Phạm Kiệt, em rút ra những bài học gì?

LUYỆN TẬP

1. Hãy điền họ và tên nhân vật lịch sử tiêu biểu (vào ô bên phải) tương ứng với nội dung điển đạt (ở ô bên trái) (thực hiện vào vở):

Nội dung điển đạt	Nhân vật lịch sử tiêu biểu
Là thủ lĩnh của phong trào chống Pháp ở Nam Bộ vào nửa cuối thế kỉ XIX, được nhân dân suy tôn là "Bình Tây Đại nguyên soái".	?
Là nhà cách mạng lớn của nước ta trong thế kỉ XX, có nhiều cống hiến to lớn đối với sự nghiệp cách mạng trong các lĩnh vực chính trị, ngoại giao, văn hoá; từng đảm nhiệm các cương vị trọng yếu trong bộ máy lãnh đạo của Đảng và Nhà nước.	?
Là người đã có công lớn trong việc mở mang vùng đất Thuận Quảng, trong đó có Quảng Ngãi.	?
Là những người phát động phong trào Cần Vương ở tỉnh Quảng Ngãi vào cuối thế kỉ XIX.	?
Là Đội trưởng Đội du kích Ba Tơ năm 1945; là người mạnh dạn đề xuất Đại tướng Võ Nguyên Giáp xem xét lại kế hoạch "Đánh nhanh, thắng nhanh" trong chiến dịch Điện Biên Phủ năm 1954.	?

2. Nêu những nhận xét chung về nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi trong tiến trình lịch sử.

VẬN DỤNG

- Chọn và giới thiệu một nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi được đặt tên cho con đường, trường học, xã, phường, quảng trường ở tỉnh Quảng Ngãi (Gợi ý: Sản phẩm dự án có thể là một bài giới thiệu, một poster, ... giới thiệu về những đóng góp của nhân vật và lí giải vì sao nhân vật lại được tôn vinh).
- Viết một đoạn văn trình bày cảm tưởng của em từ việc tìm hiểu về một nhân vật lịch sử tiêu biểu của tỉnh Quảng Ngãi mà em ấn tượng nhất.